

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата філологічних наук, доцента,
завідувача кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка,

Бика Ігоря Степановича

на дисертацію Лукашука Михайла Володимировича
“Функціонування дієслів мовлення у сучасній англійській мові (на матеріалі
Британського національного корпусу)”,

поданої до захисту на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук зі спеціальності

10.02.04 – германські мови

Одиниці лексичного рівня є дзеркалом культури, психології та філософії народу, а структурно-семантичні зв'язки між ними відображають актуальні для певної лінгвокультури відношення між реальними та ідеальними об'єктами. Дієслово як частину мови досліджували у лінгвістиці на матеріалі багатьох мов світу. Лексико-семантичні групи дієслів, їхнє лексичне значення, стилістичні особливості, парадигматичні та валентнісні характеристики досліджували в межах різних лінгвістичних шкіл. Все це пояснюється важливою роллю дієслова в структурі речення – його семантичні характеристики безпосередньо впливають на синтаксичну організацію речення.

Ще в недалекому минулому однією з дослідницьких домінант лінгвістичної семантики було вивчення тематичних і лексико-семантичних груп слів, що мало на меті доказ системного характеру лексичного корпусу мови, з'ясування загальних і специфічних властивостей лексичних одиниць у складі ЛСП, встановлення взаємозв'язків між окремими лексичними одиницями на рівні слова, речення та тексту. Вважалося, що ці завдання виконано найретельнішим чином. Однак робота М. В. Лукашука якраз засвідчує, що й при такому підході існує іще чимало проблем, які чекають на свого дослідника.

Концентруючи свою увагу на лексичних одиницях, що маркують говоріння в англійській мові, та на виявленні закономірностей і особливостей вживання комунікативних дієслів у Британському національному корпусі, рецензована

дисертація якраз і спрямована на заповнення цієї лакуни, що свідчить про її **актуальність**. У сучасній лінгвістиці все більше уваги приділяється вивченню структурно-системних чинників лексики та, з огляду на це, доцільністю вивчення лексичних угруповань дієслів із залученням евристичних можливостей корпусного аналізу з метою виявлення не лише лексико-семантичних, але й текстових взаємодій комунікативних дієслів. Оскільки корпусні дослідження тільки набувають поширення у вітчизняному мовознавстві, опис ЛСП комунікативних дієслів можна зробити на ширшому обсязі досліджуваних одиниць та простежити їх функціонування на граматичному, лексичному та текстовому рівнях.

Цей алгоритм і вивів автора на широкий шлях лінгвістичних пошуків і творчих знахідок, що й зумовило **наукову новизну** його дослідження: уперше на матеріалі Британського національного корпусу англійської мови здійснено спробу комплексного аналізу комунікативних дієслів, що включає аналіз лексико-семантичних та структурно-граматичних характеристик. У дисертації запропоновано інвентаризацію лексико-семантичного поля комунікативних дієслів англійської мови. Здійснено тривимірний системний аналіз комунікативних дієслів: парадигматичний, синтагматичний та текстовий. Також у роботі застосовано корпусний ресурс та використано сучасні великі словники та тезауруси сучасної англійської мови, що відкриває нові можливості, оскільки охопленість та суцільність вибірки сприяють об'єктивізації результатів дослідження. Застосування новітніх методик та джерел дало можливість здійснювати аналіз на рівні мови і мовлення та простежити динамічність значень комунікативних дієслів сучасної англійської мови.

Структура роботи зумовлюється її метою та завданнями, вона складається із чотирьох розділів. У першому розділі «Теоретичне підґрунтя дослідження дієслова» подано огляд наукової літератури, пов'язаної з предметом дослідження, вказано на проблему терміна *комунікативні дієслова*, а також описано існуючі підходи до їхнього вивчення. У другому розділі «Методологія, методика та методи дослідження англійських комунікативних дієслів»

розглянуто методи, за допомогою яких проведено дослідження. У третьому розділі «Лексико-семантичні особливості англійських комунікативних дієслів» розглядаються особливості сполучуваності комунікативних дієслів англійської мови в їхньому тісному взаємозв'язку з лексико-семантичною парадигматикою, встановлено типи моделей та особливості сполучуваності комунікативних дієслів на основі корпусних даних а також виокремлені синонімічні ряди та антонімічні пари КД. У четвертому розділі «Прагмалінгвістичні особливості англійських комунікативних дієслів у тексті» здійснено спробу систематизації та аналізу функціонування комунікативних дієслів англійської мови на рівні тексту.

Основні результати дослідження мають *теоретичне* і *практичне значення*. Матеріали дисертації можуть бути використані в дослідженнях з лексикології та теоретичної граматики англійської мови, спецкурсів з лексикографії, корпусної лінгвістики та когнітивної семантики. Матеріали дослідження можна залучити до лексикографічної, перекладацької практики та при автоматичній обробці тексту, при написанні підручників, посібників, монографій. Робота виконана у межах наукової теми факультету іноземних мов ЧНУ «Актуальні проблеми іноземної філології, перекладознавства та методики викладання германських і романських мов» (номер державної реєстрації 0116U001434).

Разом із тим, деякі положення роботи М. В. Лукашука мають дискусійний характер і/або викликають *зауваження*.

1. Вже в першому наближенні до цієї дисертації кидається у вічі факт структурної диспропорції між третім і четвертим розділами.

2. Іншим дискусійним питанням є те, що дієслова мовлення – це комунікативні дієслова, які в роботі ототожнюються, і, по суті, є синонімами, тобто я хотів би уточнити саму назву дисертації, яка, в моєму розумінні, мала би звучати так: “Комунікативні дієслова у сучасній англійській мові: семантика, прагматика, функціонування”. Тоді назва відображала б повністю

зміст цієї роботи, тобто в її результатах автор повинен був би, на мій погляд, відобразити семантичні особливості, прагматичні особливості і функціонування досліджуваних ним дієслів на основі представленого матеріалу.

3. Іншим дискусійним моментом дисертації є формування моделей функціонування комунікативних дієслів. Виникає питання, що ж зумовило таку велику кількість представлених моделей. До того ж, автор виділяє не тільки моделі, але ще й підмоделі, і виникає запитання щодо доцільності виділення, для прикладу, у підмоделях окремих підмоделей із займенником у функції підмета та іменником у цій функції. Яка є принципова різниця, і чому це так важливо?

3. До аналізу залучено матеріал чотирьох функціональних стилів. Автор мав змогу при корпусному підході до дослідження комунікативних дієслів дослідити великі об'єми мовлення з точки зору наукового, газетного, розмовного реєстрів та текстів художньої літератури; проведені дослідження моделей вживання комунікативних дієслів у вищевказаних функціональних стилях, коли за допомогою корпусу можна встановити, наскільки частотним є те чи інше граматичне явище, та які зміни відбуваються у вживанні тієї чи іншої граматичної конструкції; проведений прагматичний аналіз комунікативних дієслів. Ще одним важливим аспектом корпусного аналізу є вивчення вживання різноманітних лексичних і граматичних засобів у текстах різних стилів, реєстрів письмового та усного мовлення комунікантами різного віку. На наш погляд, варто було б прослідкувати, як функціонують комунікативні дієслова і в офіційно-діловому стилі, щоб охопити усі стилі.

Попри висловлені зауваження автор цієї дисертації виявляє вміння орієнтуватися в подекуди суперечливих точках зору на ті чи інші проблеми, диференціювати їх і обирати найбільш слушні з огляду на завдання власного дослідження. Дисертація написана чітким і ясним стилем, гарною українською мовою, належно виконана в технічному відношенні.

Автореферат дисертації відображає зміст і структуру дисертації, її основні теоретичні й методологічні положення. Публікації свідчать про достатню апробацію дисертації: 11 статей у фахових виданнях України, 1 стаття – в періодичному виданні іншої держави, тези доповідей на шести наукових конференціях різних рівнів.

Детальне знайомство з текстом, авторефератом та основними публікаціями дає підстави вважати, що дисертаційне дослідження “Функціонування дієслів мовлення у сучасній англійській мові (на матеріалі Британського національного корпусу)” відповідає “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою КМ України від 24.07.2013 № 567 зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 656 від 19.08.2015 і № 1159 від 30.12.2015), а його автор, Лукашук Михайло Володимирович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Бик Ігор Степанович

